

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ

ANTROPOLOGIE

KYBERŠIKANA

Bakalářská diplomová práce

Obor studia: Andragogika v profilaci na personální management

Autor: Petr Burýšek

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Topinka, Ph. D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma „*Kyberšikana*“ vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Olomouci dne

Podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Danielovi Topinkovi, PhD. za odborné vedení a veškerá doporučení při tvorbě bakalářské práce. Také děkuji za veškerý čas, trpělivost a ochotu.

Děkuji všem přednášejícím za předané znalosti a vědomosti, které jsem nabyl v průběhu tříletého studia na Univerzitě Palackého.

V neposlední řadě děkuji ředitelům a třídním učitelům vybraných středních škol za umožnění a realizaci výzkumného šetření, mé poděkování patří taktéž všem žákům, kteří byli ochotni podílet se na výzkumné části bakalářské práce vyplněním dotazníku.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	<i>Petr Burýšek</i>
Katedra:	Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Obor studia:	<i>Andragogika v profilaci na personální management</i>
Obor obhajoby práce:	<i>Andragogika v profilaci na personální management</i>
Vedoucí práce:	<i>PhDr. Daniel Topinka, Ph. D.</i>
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Kyberšikana
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá výskytem a problematikou kyberšikany u studentů středních škol. Cílem bakalářské práce je zjistit povědomí u studentů vybraných středních škol o kyberšikaně. S rostoucím rozvojem sociálních sítí a možností anonymně prakticky hodnotit cokoliv a kohokoliv, dochází k rozvoji kyberšikany mezi mládeží. Toto téma mě nezajímá jen jako studenta sociologie a antropologie, ale také jako příslušníka Vězeňské služby České republiky, kde se setkávám především s klasickou šikanou. V první části bakalářské práce je vymezena definice pojmu šikany a kyberšikany a jejich vzájemný rozdíl. Další část je věnována jednotlivým formám a typům kyberšikanování, jako je např. flaming, harrassment, denigration aj. Nástroje kyberšikany jsou obsaženy v navazující třetí části bakalářské práce, na které navazuje část zabývající se účastníky druhu šikany. Nejdůležitějšími kapitolami jsou čtvrtá a pátá kapitola, které popisují prevenci a výskyt. V závěru práce jsou uvedeny výsledky výzkumu na středních školách týkajícího se výskytu a problematiky kyberšikany. Výzkum byl prováděn formou

	dotazníkového šetření.
Klíčová slova:	šikana, kyberšikana, oběť, agresor, publikum, střední škola, rozohňování, obtěžování, pomlouvání, vydávání se za někoho, odhalení a podvod, vyloučení, kyberstalking, veselé fackování, kyberprostor, sociální síť
Title of Thesis:	Cyberbullying
Annotation:	The bachelor thesis deals with the occurrence and problems of cyberbullying among high school students. The purpose of this bachelor thesis is to find out among students of selected high schools awareness about cyberbullying. With the increasing development of social networks and the possibility to anonymously judge anything and anyone, cyberbullying among young people is on the rise. I am not interested in this topic only as a student of sociology and anthropology, but also as a member of the Prison Service of the Czech Republic, where I encounter classical type of bullying. The first part of the thesis defines the term of bullying and cyberbullying and their mutual difference. Another part is dedicated to various forms and types of cyberbullying, such as flaming, harassment, denigration, etc. Cyberbullying instruments are included in the third part of the thesis, which is followed by the part dealing with participants of the type of bullying. The most important chapters are the fourth and fifth chapters which are describing prevention and occurrence. The results of high schools research concerning the occurrence and problems of cyberbullying are presented at the end of thesis. The research was conducted in the form of a questionnaire survey.
Keywords:	bullying, cyberbullying, victim, aggressor, audience, high school, flaming, harassment, denigration, impression, outing and trickery, exclusion,

	cyberstalking, happy slaping, cyberspace, social network
Názvy příloh vázaných v práci:	Výzkumný dotazník
Počet literatury a zdrojů:	22
Rozsah práce:	55 s. (54 175 znaků s mezerami)

OBSAH

ÚVOD A CÍL PRÁCE	9
1. ŠIKANA	11
1.1. Definice pojmu šikana	11
1.2. Definice pojmu kyberšikana	12
1.3. Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou	13
2. FORMY A TYPY KYBERŠIKANY.....	15
2.1. Kybergrooming	15
2.2. Provokování a zápal pro on-line boje (flaming)	16
2.3. Pomlouvání (denigration).....	16
2.4. Používání cizí identity (impersonation)	17
2.5. Odhalování tajemství a podvádění (outing and trickery).....	17
2.6. Vyloučení z on-line skupiny (exclusion)	17
2.7. Pronásledování na internetu (kyberstalking).....	18
2.8. Fackování pro zábavu (happy slapping)	18
2.9. Rozesílání zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem (sexting).....	19
3. NÁSTROJE KYBERŠIKANY	20
3.1. Sociální sítě.....	20
3.2. Sociální sítě v Česku	21
3.3. Mezinárodní sociální sítě	21
3.4. SMS, MMS a IM (instant messaging)	23
3.5. Elektronická pošta.....	23
3.6. On-line hraní her	24
3.7. Chatovací místnosti a diskusní fóra	24
3.8. Webové stránky, blogy	25
4. ÚČASTNÍCI KYBERŠIKANY.....	27
4.1. Agresor	27
4.2. Oběť	28
4.3. Publikum, přihlížející	29
5. PREVENCE KYBERŠIKANY	30
5.1. Prevence na úrovni školy	30
5.2. Prevence na úrovni jednotlivých tříd	32

5.3. Prevence na úrovni jednotlivců	32
5.4. Prevence na úrovni rodiny	32
5.5. Bezpečnost na sociálních sítích	33
6. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	34
6.1. Metodologie, charakteristika výzkumné metody	34
6.2. Cíl výzkumu	34
6.3. Zkoumané SŠ ve městě Nový Jičín	35
6.4. Analýza a výsledky výzkumu.....	36
6.5. Závěr výzkumného řešení	50
ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
SEZNAM PŘÍLOH.....	56

ÚVOD A CÍL PRÁCE

„7. října 2003 bude vždy dnem, který rozděluje můj život. Den před tím byl můj syn Ryan živý. Ten skvělý, jemný a podrážděný 13ti letý kluk hledající svoje místo v často zmateném, sociálním světě střední školy. Den poté byl můj syn navždy pryč. Sebevražda. Někdo by to nazval šikanou nebo dokonce kyberšikanou. Pro mě je to obrovská díra v srdci, která se už nikdy nezahojí.“ (Kowalski, Agatston & Limber, 2008).

Šikana není v dnešním světě neznámým pojmem. Krutost a zneužívání s ní související v mnoha případech ovlivní lidský život, a to v tom negativním slova smyslu. Spojení mezi kyberšikanou a sebevraždou lze ovšem právně velmi těžko prokázat, a to i v případě, kdy je oběť pachatelem doslovně povzbuzována. Proč lidská bytost povzbuzuje jiného, aby ukončil svůj život, přesahuje rámec technologie a nemůže být adekvátně zodpovězena. Souvisí to s lidskou povahou, která za stěnou jakési anonymity odkrývá svoji pravou tvář.

Internetový boom v devadesátých letech minulého století představoval celosvětovou technologickou revoluci. Postupem času se z něho pro většinu populace stala běžná záležitost, která se od dospělých jedinců posunuje stále do nižšího věku adolescentů a dětí. Dnes je naprosto běžná věc, že děti místo toho, aby čas trávily sportovní nebo kreativní aktivitou, věnují svůj volný čas internetu, resp. sociálním sítím. A to spolu samozřejmě nese i nebezpečí v podobě ztráty soukromí. Sdílení osobních informací, anonymita, která mnohým dodává pocit jakési nadřazenosti, to vše přispívá k ubližování prostřednictvím sociálních sítí. Mnohdy za tím stojí jen snaha mít nějakou spřízněnou duši, které se chceme svěřit se svým trápením. Avšak překotný vývoj technologií v posledních letech znesnadňuje určit, co taková blízkost vlastně znamená. Nezáleží na tom, jak to nazveme, jestli internet, kyberprostor nebo virtuální realita. Je to prostor mimo fyzickou realitu, který

člověku dává možnost neustálé propojenosti s ostatními. I přes nespornou výhodu však existuje i stinná stránka věci v podobě určitých rizik. Ta mohou být zanedbatelná, ale také fatální, jak je popsáno výše v úryvku knihy.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké je povědomí žáků vybraných středních škol o kyberšikaně. To se neobejde bez vymezení samotného pojmu kyberšikany, definování jednotlivých typů a forem kyberšikany, nástrojů její prevence. Zkoumání výskytu kyberšikany proběhne kvantitativní metodou, technikou dotazníku. Na základě dosažených výsledků stanovím doporučení pro bezpečné chování se v prostředí internetu. Dotazníky budou mít za účel zjistit výskyt a rozsah kyberšikany na středních školách v Novém Jičíně. V neposlední řadě nám dotazníky odpoví na výzkumnou otázku, v jaké míře se na zkoumaných středních školách kyberšikana vyskytuje.

1. ŠIKANA

Šikana je celospolečenským problémem, který nás může provázet kdekoli a kdykoli po celý život. Nezáleží na věku, pohlaví nebo etnické skupině. Začíná v rodině, ve školce, ve škole, v zájmových kroužcích, na pracovišti, ale i v domovech důchodců (Kelnarová & Matějková, 2010, s. 145). V bakalářské práci se nejdříve věnuji tomu, co samotná šikana znamená.

1.1. Definice pojmu šikana

Podle Říčana s Janošovou (2010) znamená šikana ubližování někomu, kdo se nemůže nebo neumí bránit. Mluvíme pak o šikaně tehdy, když jde o jednorázové jednání, s hrozbou opakování. *„Šikanováním nazýváme ubližování mezi těmi, kteří jsou ve stejném postavení ve škole, tedy mezi žáky nebo studenty, ve sportovním oddíle mezi sportovci, ve vězení mezi vězni, na pracovišti mezi spolupracovníky atd.“* (Říčan & Janošová, 2010, s. 21-22).

Stejní autoři rozlišují šikanu přímou a nepřímou. Přímá šikana spočívá zejména v násilí všeho druhu. Jde například o nadávky, kopání, bití, zotročování či brání osobních věcí. Nepřímou šikanu označují jako sociální izolaci spolužáka, přehlížení či vyloučení dítěte z činností skupiny (Říčan & Janošová, 2010).

Šikana se objevuje velmi často, což potvrzuje i Field (2009, s. 24), která uvádí, že podle jedné australské studie je přibližně jeden z pěti žáků pravidelně šikanován a přibližně jeden z pěti šikanuje pravidelně ostatní. Dále uvádí, že šikana znamená psychické, citové, společenské nebo fyzické zneužívání.

Právní řád České republiky definici neuvádí. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vymezilo šikanu takto: *„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.“*

Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování a zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků” (Lovasová, 2006, s. 6). Právní řád České republiky tuto definici směřuje především na žáky, ovšem samotný jev může být širší. Tím myslím fakt, že šikana se nemusí objevovat jen na školách, vyskytuje se téměř u všech generací, což potvrzuje také Elliott (2000, s. 83), která definuje šikanování jako zneužívání pravomoci nebo síly, se kterými se stále znovu a znovu setkáváme například v podnikatelské vrstvě, ve vládách, nejrozličnějších institucích a také i ve válkách. Z malých rošťáků se rázem stávají velcí tyraní a působí pak nevyslovitelné strádání ostatním.

1.2. Definice pojmu kyberšikana

Bez definice šikany by bylo téměř nemožné pokračovat a definovat kyberšikanu. Tyto dva pojmy jsou totiž mnohokrát na sebe upnuty. Kyberšikana může být třeba jen pokračováním šikany ve škole, ale také může šikana být jen začátkem kyberšikany samotné. Příběh, který popisuje ve svém díle Elliott (2000, s. 83) toto tvrzení potvrzuje: *„V některých případech si parta vzala na mušku dívku, kterou pak vyslélkla donaha a ponížila jí tak, že se pokusila o sebevraždu. Vyslečenou ji v některých případech nutili pózovat před fotoaparátem. Takových činů se dopouštějí jak party kluků, tak i party smíšené z mládeže obojího pohlaví.“*

Pouze o šikanu by se jednalo v případě, pokud by nezačali oběť fotit. Podle Koláře (2011, s. 83) je kyberšikana jednou z forem psychické šikany, kde jde o záměrné násilné jednání prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především využitím internetu a mobilního telefonu.

To, že je kyberšikana jedna z forem šikany, si myslí i Martínek (2015, s. 171), který pak samotnou kyberšikanu definuje jako zneužití ICT (informačních

komunikačních technologií), především mobilních telefonů a internetu k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy.

Šikanu a kyberšikanu také často pojí její úmyslnost, záměrnost a opakovanost, což nám potvrzuje i definice, ve které je uvedeno, že kyberšikana je používání elektronických zařízení a komunikačních technologií, jako je e-mail, mobilní telefon, textová zpráva, rychlá zpráva a osobní webové stránky na úmyslné, opakující se a nepřátelské komunikování jednotlivce nebo skupiny, která má za cíl poškodit druhé (Belsey, 2004, s. 79 cit. dle: Hollá, 2013, s. 11).

1.3. Rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou

Přesto, že šikana a kyberšikana mají mnoho společných znaků, v konečné fázi najdeme spoustu zásadních rozdílů.

Jedním z hlavních rozdílů je mocenská nerovnováha, tedy rozložení sil mezi agresorem a obětí. Zatímco u tradiční šikany je fyzická nebo sociální převaha na straně agresora či skupiny agresorů, u kyberšikany může být agresor sociálně či fyzicky slabší než oběť. Oběť je v podstatě dostupná on-line 24 hodin denně, tím pádem neexistuje čas, kdy by nebylo možné poslat e-mail nebo SMS, zveřejnit fotku či video. Nerovnováha může vyplývat z anonymity agresora či agresorů, ačkoli většina obětí své agresory zná nebo ví, o koho se jedná (Ševčíková a kol., 2014, s. 122).

Dalším z podstatných aspektů, kterými se může kyberšikana lišit od šikany, je opakovanost. Zatímco opakovanost si v reálném světě představíme jako situaci, kdy pravidelně dochází k útokům ze stran jednoho agresora nebo skupiny agresorů, v on-line světě jde opakované zranění rozpoznat těžko, více jde o opakování újmy, které se děje například sdílením zraňujícího obsahu. Pokud se na sociální síti objeví ponižující fotka oběti, pak s každým dalším sdílením, přeposláním či s každým dalším svědkem, jenž fotografii uvidí, můžeme považovat zranění oběti za opakované. Navíc je opakování

často způsobeno nejen samotným agresorem, kterému stačí publikovat jednu takovou fotku, ale také publikem, jenž fotografii komentuje, přeposílá nebo ji jen „lajkuje“ (Ševčíková a kol., 2014, s. 121-122).

2. FORMY A TYPY KYBERŠIKANY

Formy šikany lze rozdělit do dvou podoblastí. Do první skupiny lze zařadit její jednotlivé projevy, tedy konkrétní způsoby, jakými k agresivnímu chování dochází (kybergrooming, kyberstalking, atd.). Druhou skupinu zastupují místa na internetu, kde ke kyberšikaně dochází, jsou jimi například media, internetové kanály, atd. (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 24). Následovat bude stručná definice jednotlivých forem typů kyberšikany.

2.1. Kybergrooming

Kybergrooming je jeden z nejtěžších a nejnebezpečnějších kyberútoků. Tímto termínem je označováno takové chování agresora, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit je na schůzku ve skutečném světě, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít. Terčem tohoto útoku bývají nejčastěji důvěřivá děvčata ve věku 9-14 let, která se buď nudí, nebo mají pocit zneužívání okolí, ve kterém se pohybují. Pachatelé jsou většinou dospělí jedinci, kteří vytvářejí v dítěti nebo mladém jedinci uměle vyvolaný pocit, že je má někdo rád, že jsou milováni. Tím dosáhnou toho, že se budou chtít s dospělým setkat i v reálném světě. Pokud se potenciální oběť nepodaří ke schůzce přesvědčit, přistupují k tvrdým formám nátlaku, jako například: „*Víš, že mám tvoji nahou fotku, a pokud na schůzku nepřijdeš, vyvěším tuto fotku na celý facebook*“ (Martínek, 2015, s. 175).

Pro kybergroomera je typické, že je velmi trpělivý, komunikuje se svou obětí třeba i několik měsíců, někdy dokonce i přes rok, než se odhodlá sjednat si schůzku v reálném světě. Na první pohled se může tvářit neobyčejně přátelsky, za každou cenu ale bude chtít udržet vztah v tajnosti. Vždy slibuje, že vztah bude pokračovat také v reálném světě, často filozofuje o

významu lásky, žádá fotografie, v některých případech vyžaduje například kybersex s použitím webové kamery apod. (Martínek, 2015, s. 175).

2.2. Provokování a zápal pro on-line boje (flaming)

Jako flaming lze označit prudkou hádku, která proběhne mezi dvěma a více uživateli nějakého virtuálního komunikačního prostředí. Ve flamingu se zpravidla setkáme s nadávkami, urážkami, vyloučeno však není také vyhrožování (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 26).

Jako flaming také zkráceně označit rozhňování, jak jej označuje Vašutová, která uvádí, že flaming většinou probíhá v prostředí veřejné komunikace. Výběr z veřejné komunikace, mají protagonisté flamengu široký, většinou tyto hádky probíhají v diskusních fórech či v chatových místnostech. Za flaming však lze i považovat vznětlivé zprávy zaslané formou SMS nebo e-mailu (Vašutová a kol., 2010, s. 85).

2.3. Pomlouvání (denigration)

Denigration znamená v překladu očerňování nebo pomlouvání. Pomlouvání je sdělování nepravdivých informací o druhém. Tyto informace mají za cíl pomlouvané osoby poškodit. Pomlouvám se lze jen velmi stěží bránit, jelikož v kyberprostoru se pomluvy šíří mnohonásobně rychleji než ve světě offline. Tyto informace jsou většinou zveřejňovány na osobním blogu, webu a v posledních letech také často na sociálních sítích (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 27).

U této formy kyberšikany není oběť přímým příjemcem těchto informací (Vašutová a kol., 2010, s. 86).

2.4. Používání cizí identity (impersonation)

Používání cizí identity nebo také zosobňování. Jak už název napovídá, tak v této situaci jde o použití cizí identity. Konkrétně se agresor v on-line prostředí vydává za oběť. Nebezpečí představuje zejména fakt, že agresor může komunikovat s přáteli oběti a způsobit tím značné narušení jejich vztahů. Aby se agresor mohl za někoho vydávat, nemusí ani vynaložit velkou námahu, často stačí (například na chatu) použít podobnou přezdívku. V horších případech může útočník zajít ještě dál a odcizit oběti heslo k nějakému účtu, například na Facebooku, a tak vystupovat přímo za oběť (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 25).

2.5. Odhalování tajemství a podvádění (outing and trickery)

V překladu outing and trickery. U odhalování a podvádění jde nejčastěji o intimní nebo osobní informace. Může se jednat o fotografie, ale také například odhalení homosexuality. Často se také stává, že jsou přeposílány celé soukromé konverzace mezi obětí a agresorem. Může také jít o videa, fotografie nebo jiné obsahy, které oběť agresorovi pošle (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 27).

Odhalení intimních fotografií se velmi často používá při rozchodu partnerů (Vašutová a kol., 2010, s. 86).

2.6. Vyloučení z on-line skupiny (exclusion)

Vyloučení je forma kyberagrese, ve které je oběť vyloučena ze skupiny, do které by měla nebo chtěla patřit. Pro oběť je vyloučení často velmi bolestné, zejména v důsledku frustrace z nenaplnění potřeby mladých lidí někam patřit, být součástí skupiny (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 25).

Vyloučení obvykle probíhá při hraní her online či prostřednictvím Instant Messenger, ale také jen odstraněním ze seznamu přátel. „Je známo, že

vytlačení člena skupiny je považováno za nejtvrdší trest již od pravěké rodové společnosti a zejména u mladých lidí je emoční důsledek vytlačení velmi silný“ (Vašutová a kol., 2010, s. 87).

2.7. Pronásledování na internetu (kyberstalking)

Kyberstalking, v překladu kyberpronásledování. Jde o on-line obtěžování, které obsahuje hrozby fyzickým ublížením a nadměrné zastrašování oběti. Lze jej rozdělit na přímý a nepřímý. Přímý zahrnuje používání mobilních telefonů a e-mailů pro odesílání zpráv s obsahem nenávisti, nemravností, hrozeb či zastrašování obětí. Nepřímý kyberstalking představuje používání internetu k zobrazování zpráv plných nenávisti a vyhrožování nebo je používán k šíření nepravdivých fám o oběti. Tyto zprávy mohou být například zveřejněny na internetových stránkách, diskuzních fórech apod. (Ellison, 1999, cit. dle: Hulanová, 2012, s. 70).

Podle Martínka (2015, s. 174) znamená kyberstalking zasílání obtěžující, výhružné nebo kruté zprávy prostřednictvím SMS, e-mailů apod. Například během jedné hodiny pošle „kyberstalker“ oběti 30x SMS „Zítřka se nedožiješ.“.

2.8. Fackování pro zábavu (happy slapping)

Happy Slapping se označuje jako natáčení reálného fyzického napadení nic netušící oběti. Natáčení fyzického nebo sexuálního útoku a jeho zveřejnění je velmi častým prostředkem kyberšikany. Většinou jde o útok na náhodně vybranou osobu, například chodce v parku. Jeden útočník či celá skupina napadne oběť a další z agresorů natáčí dění na kameru nebo mobilní telefon. Cílem je získat maximálně šokující, originální dokument, který agresoři zveřejní např. na některém z internetových portálů, kde je možné video sdílet (Eckertová & Dočekal, 2013, s. 67).

Tuto teorii potvrzuje i Martínek (2015, s. 175), který uvádí, že happy slapping je fyzický atak nic netušící oběti, většinou fackováním. Vše se

zároveň natáčí na video, které je potom vyvěšeno na internetu. Také uvádí, že se happy slapping často pojí s internetovým hlasováním, tj. „*Kdo si myslí, že by měl dostat víc, přidá hlas!*“ - „*Kdo si myslí, že dostal málo, přidá smajlíka.*“

2.9. Rozesílání zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem (sexting)

Jedná se o zasílání textů, fotografií a videí se sexuální tematikou prostřednictvím elektronických médií. Tyto materiály pak často končí na internetu a mohou mít pro oběť fatální důsledky, jelikož jsou často použity jako prostředek k vydírání. Některé případy nemusí oběť psychicky unést a může spáchat sebevraždu. Dochází k tomu například ze stydlivosti nebo ze strachu co tomu řeknou rodiče a okolí.

Všeobecně byl sexting definován jako vytváření a poskytování textů, obrázků nebo videí se sexuálním nebo erotickým obsahem. Jak však souvisí sexting s kyberšikanou samotnou, pokud jde „jen“ o zasílání vlastních erotických materiálů druhému člověku? O kyberšikanu se jedná v případě, dochází-li k záměrnému a nedobrovolnému šíření obrázků, videí a textů se sexuální tematikou prostřednictvím médií, které mohou být dlouhodobě dostupné na internetu, a tím opakovaně způsobovat újmu (Hollá, 2016, s. 45-53).

3. NÁSTROJE KYBERŠIKANY

Nástroje kyberšikany nebo také média, jsou potřebné ke vzniku a šíření kyberšikany. Jelikož je internet fenoménem dnešní doby a nástrojů kyberšikany je opravdu mnoho, má agresor velkou spoustu možností na výběr, jakými prostředky bude kyberšikanu provádět. V následujících podkapitolách jsou popsány ty nejčastěji používané.

3.1. Sociální sítě

„Sociální síť je internetová služba, která umožňuje svým členům vytvářet veřejné, uzavřené nebo i firemní profily, prezentace, diskusní fóra, a nabízí prostor pro sdílení fotografií, videí, obsahu a dalších aktivit. Většina obsahu na sociálních sítích je tvořena jejími uživateli. Ti mohou prostřednictvím příspěvků nebo veřejnou komunikací, chatů a dalších kanálů vytvářet obsah. Velice oblíbené jsou tematické skupiny, diskusní fóra, kde si lidé vyměňují zkušenosti a názory na určité téma (politika, koníčky, sex...). Rozmach sociálních sítí nastal v období takzvaného „neomezeného internetu“, který byl do té doby pro mnohé uživatele drahý a nedostupný. V současné době je největší celosvětovou sítí služba Facebook, kterou v době psaní této knihy využívá téměř 1,5 miliardy lidí. Některé sociální sítě jsou skutečně určeny jen mladým lidem, ale u nejrozšířenějších sítí převažuje dospělá uživatelská základna“ (Kožíšek & Písecký, 2016, s. 24).

Díky nově vznikajícím technologiím dochází k prudkému rozvoji sociálních sítí a dá se předpokládat, že jejich formy a počty budou neustále více narůstat. V dnešní době tyto komunikační sítě, jako jsou např. Facebook, Myspace, Lide.cz – sdružují nejen lidi, kteří se v reálném životě znají a scházejí, ale i ty, kteří by se v běžném životě nemohli setkat. Chatují, posílají si zprávy a zanechávají vzkazy (Hulanová, 2012, s. 41).

Sociální sítě umožňují vytvořit lidem profil, který většinou bývá těsně spojen s offline identitou uživatele. *„Toto propojení může být více či méně explicitní:*

může být konkrétně viditelné díky zveřejnění jména, fotografie a dalších identifikačních údajů, může být spíše nepřímé, jsme-li identifikovatelní podle specifických publikovaných materiálů (např. o zájmech, zálibách, zkušenostech) či na základě viditelných okruhů přátel“ (Ševčíková a kol., 2014, s. 60). Jakákoliv změna, kterou uživatel ve svém profilu provede, se okamžitě zobrazí uživatelům, kteří mají k jeho profilu přístup. Elektronický účet si na těchto sociálních sítích může vytvořit každý, kdo má přístup k internetu a pod jakýmkoliv jménem chce. Útočník si tedy může jménem oběti vytvořit falešný profil, který má za cíl zveřejňovat nepravdivé, hanlivé informace a oběť tak poškodit (Hulanová, 2012, s. 41-42).

3.2. Sociální sítě v Česku

Dříve, než začal mezi sociálními sítěmi kralovat Facebook, bylo v České republice několik velkých sociálních sítí. Mezi ty nejvýznamnější sociální sítě patřily především Lide.cz, Xchat.cz, Libimseti.cz nebo Spolužáci.cz, které na svém vrcholu evidovaly i několik miliónů registrovaných uživatelů. V současnosti je počet uživatelů na českých sociálních sítích výrazně nižší a jejich uživatelská základna značně zestárla. Patrný je také současný trend ve vzniku nových sítí, které se snaží úspěch Facebooku napodobit (Kožíšek & Písecký, 2016, s. 25-26).

3.3. Mezinárodní sociální sítě

Zahraniční sociální sítě byly donedávna kvůli jazykové bariéře pro české uživatele nezajímavé. To se ovšem změnilo s lokalizací služeb. Atraktivní se staly i z důvodu intuitivních mobilních verzí s využitím nových moderních technologií a trendů (Kožíšek & Písecký, 2010, s. 26). Nejznámějšími zahraničními sociálními sítěmi jsou:

Facebook

Facebook je největší sociální síť na světě, kterou využívá přes 1,5 miliardy uživatelů, zároveň je třetí největší webovou službou na světě. Je lokalizován do více než osmdesáti jazyků, a to včetně češtiny. Služba byla založena Markem Zuckerbergem jako studentský komunitní projekt na univerzitě Harvard, ale velmi rychle se rozšířila i na ostatní univerzity a postupně se otevřela i pro veřejnost. Výhodou služby je bezpochyby interakce mezi uživateli a sdílení obsahu. Zajímavostí je, že uživatelé nahrají na Facebook v průměru 200 milionů fotek denně (Kožíšek & Písecký, 2010, s. 26).

Instagram

Instagram je služba, která uživatelům nabízí zveřejňování fotografií a videosekvencí. Mohou být upraveny grafickým filtrem, který si uživatel může sám zvolit. Uživatelé zveřejněný obsah označují jako „hashtagy“, které usnadňují vyhledání podobných témat (Kožíšek & Písecký, 2010, s. 26).

Twitter

Twitter uživatelům umožňuje psaní krátkých zpráv, hovoříme o tzv. tweety, které mohou obsahovat maximálně 140 znaků. Tweety jednotlivých lidí mohou sledovat jejich odběratelé – followers. V České republice není Twitter tolik rozšířený, v oblibě je Twitter hlavně mezi publicisty a firmami (Kožíšek & Písecký, 2010, s. 26).

Ask.fm

Je sociální sítí, založenou Lotyšši, kterou využívají především mladí uživatelé. Principem této sociální sítě je psaní anonymních ale i neanonymních otázek na zeď uživatele. Ten na ně může, ale také nemusí odpovědět. Tato sociální síť je velmi často zmiňována v souvislostech se

šikanou a nevhodným chováním jejích uživatelů (Kožíšek & Písecký, 2010, s. 26).

3.4. SMS, MMS a IM (instant messaging)

SMS (krátká textová zpráva) je služba dostupná ve většině mobilních telefonů, může být poslána také jinými zařízeními nebo přes internet. Právě z internetu lze posílat neomezené množství anonymních zpráv, proto bývají tyto internetové stránky často zneužívány k obtěžování oběti. MMS (multimediální zpráva) umožňuje posílat multimediální obsah (fotografie, videa atd.) Formou MMS může agresor zasílat oběti nevhodné a ubližující obrázky a fotografie. IM (služba pro okamžité zasílání zpráv) umožňuje sledovat, kdo z uživatelů je aktuálně připojen. Pomocí této internetové služby lze posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory či jinak komunikovat (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 29).

3.5. Elektronická pošta

Jedním z nejrozšířenějších způsobů komunikace po internetu jsou e-maily. E-mail je bezplatný, rychlý a snadno použitelný prostředek, umožňující zůstat v kontaktu s kýmkoli a kdekoli, dovoluje také posílání souborů a může sloužit jako doklad komunikace, která již proběhla. E-mail je „úžasným“ prostředkem pro kyberšikanu, v krátké době totiž umožňuje odeslat zprávu stovkám lidí. Pomluvy nebo fotografie se mohou v jedné vteřině rozšířit po celém světě. Agresor může uvést e-mail oběti na různých serverech (např. se sexuální tematikou) a e-mailovou schránku oběti pak zaplaví zprávy s nechutným či nevyžádaným obsahem. Ačkoli je e-mailová adresa lehce dohledatelná, tak dopátrat agresora, který je na druhé straně a z e-mailového účtu zprávy skutečně odeslal, už snadné není (Hulanová, 2012, s. 43-44).

3.6. On-line hraní her

Kyberšikana velmi často probíhá v prostředí on-line her. Při hraní her, ať už typu X-Box Live nebo Play Station, je hráčům umožněno komunikovat například prostřednictvím chatu nebo živého hovoru (včetně vizuálního kontaktu skrz webovou kameru) s ostatními hráči. Mezi velmi časté formy kybernetické agrese patří krádeže a následné zneužití virtuálních účtů jednotlivých hráčů. Často dochází k ubližování přímo virtuální postavě, jde například o opakované ničení virtuální postavy ostatními hráči v rámci jedné hry. U dětí se kybernetická agrese spojená s kyberšikanou uvnitř v rámci on-line her omezuje především na verbální projevy – dehonestování, ponižování, výhrůžky apod. (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 28-29).

3.7. Chatovací místnosti a diskusní fóra

Chaty jsou místa v on-line prostředí, kde je možné s druhými komunikovat v reálném čase. Diskusní fóra jsou naopak místa v on-line prostředí, kde je možné s druhými komunikovat asynchronně. Chaty a diskusní fóra se zpravidla vytvářejí v rámci konkrétních témat. Lidé tak mohou na diskusních fórech a chatovacích místnostech sdílet informace, které je zajímají. V těchto prostředích může snadno docházet k pomlouvání, vyloučení a zamezením oběti přístupu do konkrétních skupin, často se také objevuje flaming. I v tomto prostředí se lze snadno vydávat za někoho jiného, například za přítele oběti a snažit se z ní dostat intimní informace, které by bylo možné později zneužít. Taky je možné se pod falešnou identitou nevhodně chovat a dostat tím oběť do problémů (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 30).

Na těchto portálech dochází k anonymním způsobům kyberšikany velmi snadno. Existují dva způsoby působení v těchto chatovacích místnostech.

V prvním případě lze do chatovací místnosti vstoupit bez registrace jako host, pak jsou možnosti působení omezené. Pokud se účastník zaregistruje, vytvoří si obvykle přezdívku, další osobní údaje však většinou vyžadovány nejsou. Není pak divu, že chatování v chatovacích místnostech patří k nejnebezpečnějšímu chování na internetu. Při chatování nikdy nemůže mít člověk jistotu, kdo působí na druhé straně. Mnoho účastníků chatu rádo mění svou přezdívku, pohlaví, věk apod. Chatovací místnosti jsou tak často „výborným“ působištěm kyberstalkerů (Hulanová, 2012, s. 44-46).

3.8. Webové stránky, blogy

Webové stránky nabízejí lidem mnoho možností, jak je využívat a zároveň zneužívat.

„Některé stránky jsou fascinující, některé méně a některé jsou přímo ilegální – stránky s dětskou pornografií, rasistické a násilné weby. Některé weby mohou být také vytvořeny přímo za účelem kyberšikany. Jako příklad je možno uvést situaci, kdy jsou fotografie či videa oběti karikovány nebo měněny v provokativním sexuálním stylu a umísťovány na web. Na takové webové stránce může agresor uvést i jméno, adresu a další detaily oběti, která se tak stane terčem útoků, ať už např. prostřednictvím e-mailů, nebo přímého kontaktu od naprosto neznámých osob. Možností využití webových stránek pro kyberšikanu je mnoho a tento výčet by určitě stačil na další samostatnou práci“ (Hulanová, 2012, str. 40-41).

Blogy jsou často obnovované stránky na internetu, kterým se také říká on-line deníky. Majitel může na svůj blog vkládat v podstatě jakýkoli obsah – text, obrázky, fotografie, video apod. Založit si svůj blog je mnohem snadnější než vytvořit webovou stránku. Blogy jsou populární zejména mezi mladými lidmi. Jak může kyberšikana na takových blozích probíhat? Například šířením upravených fotografií, videí či nepravdivých informacích, tzn., že agresor na svém blogu zveřejní urážlivé či negativní informace o své oběti. Tyto informace jsou dostupné komukoli a kdokoliv je může v rámci

blogu komentovat (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 30).

4. ÚČASTNÍCI KYBERŠIKANY

Účastníky kyberšikany jsou agresor, oběť a přihlížející neboli publikum. V následujících podkapitolách jsou jednotliví účastníci kyberšikany blíže charakterizováni.

4.1. Agresor

Na rozdíl od šikany nemusí být v případě kyberšikany agresorem jedinec s fyzickou převahou. Kyberagresorem stejně tak nemusí být osoba, která je v reálném světě sociálně obratnější. Může se jednat o jedince, kteří v reálném světě působí neprůbojně či ostýchavě, ale v prostředí ICT se proměňují v ty agresivní. Pro tyto osoby, které jsou v reálném světě sociálně nebo fyzicky slabší, může kyberprostor představovat výhodu a sílu a to především díky zachování anonymity. V prostředí ICT si agresor může vytvořit zcela novou elektronickou identitu, nezáleží tak v tomto světě na věku, pohlaví, fyzické síle či úspěšnosti v reálném světě. Nejčastěji se kyberagresory stávají ti, kteří jsou v prostředí ICT zruční a vyznají se v něm (Vašutová a kol., 2010, s. 90).

Kyberagresory rozřazuje Kavalír (2009, s. 19) dle jednotlivých typů, pro které jsou typické různé styly kyberšikanování:

1) „*Pomstychtivý andělek*“

Pro tento typ agresora je specifické, že si sám nepřipouští, že je agresorem. Většinou byl sám obětí kyberšikany či šikany a nyní to jiným vrací podobným způsobem. Tento typ se mnohokrát zaplétá do hry, v níž se snaží svého šikanovaného přítele ochránit. Velmi často kyberšikanují oběti sami, ale mohou své motivy a aktivity s ostatními přáteli sdílet (Kavalír ed., 2009, s. 19-20).

2) „Bažící po moci“

Kyberagresoři tohoto typu potřebují pro svou činnost publikum, které nemusí být nijak velké. Postačí jim pár spolužáků nebo přátel. Často se svými činy chvástají a snaží se vyvolat reakci. Když se jim reakci nedaří vyvolat, tak své útoky stupňují do té doby, pokud jí nedostanou. V kyberprostoru jim navíc výhodu a sebevědomí dává anonymita. Tento typ kyberagresora může být nejnebezpečnější ze všech (Kavalír ed., 2009, s. 20).

3) „Sprostý holky“

Typickými agresory jsou v tomto případě dívky, šikanující většinou jiné dívky a občas i chlapce. Nejčastěji je kyberšikana konána nebo plánována ve skupině. I tento typ kyberagresora potřebuje publikum, chtějí, ať ostatní ví, že právě ony mají sílu ostatní šikanovat. Vyžadují obdiv a hledají v kyberšikanování zábavu. Pokud zábavu nenaleznou, tak v jejich aktivitě nastává konec (Kavalír ed., 2009, s. 20).

4) „Neúmyslný kyberagresor“

Tento typ kyberagresora vůbec nenapadne, že by jimi mohli být. Často se vydávají za druhé a říkají o sobě, že jsou tvrdí nebo že umí perně odpovídat na provokativní zprávy, které obdrželi například v chatovací místnosti. Právě kvůli těmto zprávám se mohou ale cítit zranění nebo naštvaní. Velmi často mají tendence na tyto zprávy odpovídat ve vzteku, nad svou zprávou nepřemýšlejí. Vzhledem k tomu, že se v kyberprostoru vydávají za někoho jiného, mohou posílat zprávy typické pro kyberšikanu bez vědomí závažnosti (Kavalír ed., 2009, s. 20-21).

4.2. Oběť

Obětí kyberšikany může být naprosto kdokoli. Fyzická nebo sociální zdatnost jedince nehraje v případě kyberšikany žádnou roli. Obětí

kyberšikany se člověk může stát náhodně. Ovšem tak jako u tradiční šikany, tak i zde stále platí, že převažují útoky na jedince se sníženou schopností se bránit. Největší riziko hrozí jedincům, kteří jsou na informačních technologiích závislí (Hulánová, 2012, s. 48).

Obětí je tedy jedinec, který je objektem agrese druhých. Tato oběť může být vybrána předem záměrně, ale také náhodně (Vašutová a kol., 2010, s. 95).

4.3. Publikum, přihlížející

Součástí publika kyberšikany může stát kdokoli, kdo používá prostředky ICT. Pomocí těchto prostředků se tak může jednat o desítky, stovky, ale dokonce i tisíce a statisíce osob. Tito lidé mohou být díky ICT ve spojení z různých částí světa. Publikum však netvoří jen tzv. přihlížející, kteří jsou adresáty informací o aktu kyberšikany. Tím, že tato sdělení šíří se stávají pachatelé i agresory. Z neúčastníků přihlížejících se stávají aktivní účastníci kyberšikany. K průběhu se mohou přidávat další osoby, čímž se publikum stává nekonečně početným. Celým původcem kyberšikany může být jednotlivec, ale do dalšího průběhu jsou zapojeni všichni (Vašutová a kol., 2010, s. 94).

Co se týče „publika“ lze jej rozdělit podle postoje k oběti či agresorovi kyberšikany. První skupinu tvoří přihlížející na straně agresora, kteří ho podporují, do kyberšikany se po jeho boku zapojují a vytváří tak skupinu agresorů. Druhou skupinu představují přihlížející na straně oběti, jenž s obětí soucítí, nepříliš často se však stává, že by proti agresorovi vystoupili. Poslední skupinu lze popsat jako pasivní pozorovatele, kteří se na kyberšikaně nepodílí, pouze jí přihlížejí (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 21).

5. PREVENCE KYBERŠIKANY

5.1. Prevence na úrovni školy

Škola má v určitých směrech značný vliv na ovlivňování chování svých žáků. Škola také hraje významnou roli v poskytování prostředků, které děti informují o kyberšikaně. Vašutová a kol. (2010, s. 103) uvádí, že v rámci prevence je velmi důležité, aby dokázala škola dodržovat pět základních bodů, kterými jsou:

- 1) Posilování empatií u žáků – u žáků je důležité posilovat schopnost vcítění se do druhých a to tak, aby byli schopní si uvědomovat, jestli jejich jednání někomu neublíží.
- 2) Zlepšování atmosféry ve třídě – důraz je zde kladen především na zlepšování vztahů přímo mezi žáky, čehož pedagog může dosáhnout například vymýšlením společných aktivit nebo projektů.
- 3) Vést žáky k úctě vůči druhým – děti by měly vnímat osobnost druhého jedince a jeho materiální zabezpečení odděleně.
- 4) Dávat žákům pozitivní zpětnou vazbu – důležité je zde především vzájemné pozitivní hodnocení.
- 5) Vytvářet dobré vztahy mezi učiteli a žáky – pokud žáci mají s učiteli dobré vztahy, je pro ně jednodušší se jim svěřit, když se stanou obětí kyberšikany.

Již několikrát bylo napsáno, že mnoho incidentů kyberšikany souvisí se školním prostředím. Agresor s obětí se mohou ze školy vzájemně znát. V mnoha případech bývá kyberšikana s tradiční šikanou spojena. Škola by se proto měla podílet na snižování rizika kyberšikany. V následujících odstavcích je uvedeno několik oblastí, v jejichž rámci prevence a intervence

lze pracovat na snižování rizika kyberšikany (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 133).

Zvyšování povědomí o bezpečném používání internetu

Tato strategie dětem pomáhá si uvědomit, proč a jak je nutné své soukromí na internetu chránit. Mnoho žáků si neuvědomuje, že i když internet používají v prostředí, které je bezpečné (např. doma, ve škole), nijak je to nechrání před riziky, na které mohou v tomto on-line světě narazit. Zároveň by se měl vybudovat u žáků respekt k ostatním internetovým uživatelům, což znamená minimálně to, že by druhým na internetu neměli dělat to, co by sami nechtěli zažít (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 133).

Zvyšování povědomí o kyberšikaně

Žáci by měli vědět, co se kyberšikanou myslí, mnoho si závažnost chování na internetu vůbec neuvědomuje. O důsledcích, jaké pro ostatní může mít ani nemluvě. Měli by vědět, že mají právo a možnost se na někoho důvěryhodného ze školy obrátit, i přesto, že kyberšikana neprobíhá přímo na půdě školy (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 134).

Intervence – co mohou pedagogové udělat

Učitel by u žádného z žáků či studentů neměl podceňovat sebemenší podezření, že by mohl být obětí kyberšikany. V případě, že se podezření potvrdí, je nutné situaci okamžitě řešit. Učitel by si měl umět získat u oběti důvěru a citlivým způsobem kyberšikanu zmapovat. Měl by se pokusit identifikovat totožnost agresora, jedná-li se o někoho neznámého z prostředí internetu či je agresorem žák/žákyně dané školy. Je nutné

informovat rodiče oběti a agresora (v případě, že je znám) a dále incident řešit a vyšetřit, v některých případech se obrátit na externí instituce (Černá, Dědková, Macháčková, Ševčíková, & Šmahel, 2013, s. 135).

5.2. Prevence na úrovni jednotlivých tříd

Pedagog, ideálně v hodině občanské výchovy nebo v třídnické hodině, diskutuje s dětmi na téma, jak by se měl chovat učitel k žákům, žáci k učiteli a žáci vzájemně mezi sebou. Děti při tom formulují stručné zásady, jimiž by se toto chování mělo řídit. Pedagog diskuzi usměrňuje, snaží se zejména, aby formulované zásady byly pozitivní a aby nespočívaly jenom v zákazech (Říčan & Janošová, 2010, s. 115).

5.3. Prevence na úrovni jednotlivců

První prevencí je podle Říčana s Janošovou (2010, s. 117) individuální sledování potencionálních obětí, v prvé řadě jde o žáky, kteří už v minulosti byli obětí. Pozorování těchto žáků je základem jak při běžné školní práci, tak při výjimečných příležitostech. Získané poznatky je vhodné konzultovat s rodiči, v případě potřeby doporučit preventivní psychologické rozhovory.

Dalším krokem mohou být pravidelné individuální rozhovory se všemi žáky. Tyto rozhovory se osvědčují hlavně třídním učitelům, kteří svou třídu a vztahy mezi dětmi chtějí dobře znát. Únosné je každý týden si zvát jednoho žáka, přičemž se samo sebou rozumí, že učitel přijme k rozhovoru i žáka, který není na řadě (Říčan & Janošová, 2010, s. 117).

5.4. Prevence na úrovni rodiny

Rodiče by měli své děti poučit o bezpečném pohybu v kyberprostoru. Děti by se měly od rodičů dozvědět, že je důležité, aby nesdělovali své osobní údaje, aby se nedomlouvali s někým cizím, kterého zná z internetu schůzku,

neotvírali a neposílali dál e-mailovou korespondenci od neznámých osob a nenechali se urážet a zastrašovat a také nedělali nic podobného jiným.

Důležité je dětem také vysvětlit, že osoba, která se vydává za kamaráda stejného věku, tímto být vůbec nemusí. Rodiče by měli dětem kontrolovat navštívené webové stránky a výpisy telefonních hovorů (Vágnerová a kol., 2011, s. 97-102).

Pokud rodiče zjistí, že je jejich dítě obětí kyberšikany, je třeba zajistit mu pocit bezpečí, dítě musí mít ve svých rodičích bezpodmínečnou podporu. Dále by měli rodiče podniknout následující obranné kroky:

- ukončit komunikaci s agresorem,
- vysvětlit dítěti, že nemá odpovídat a reagovat agresorovi,
- zamezit agresorovi přístup k dítěti,
- zablokovat útočníkovi přístup k účtu počítače, případně k telefonnímu číslu,
- uchovat důkazy,
- útok oznámit a obrátit se na odborníky,
- kontaktovat školu a specializované instituce, je vhodné najít specialistu na šikanu a kyberšikanu a na konkrétní pomoci se domluvit (Rogers, 2010, s. 9-10).

5.5. Bezpečnost na sociálních sítích

Když nebereme ohled na nastavení soukromí vašeho profilu na sociální síti, je nutné při jakékoli aktivitě (komentování příspěvků, nahrávání fotografií, přihlášení do sítě) přijmout riziko, že tato aktivita může být v budoucnu zneužita třetí stranou. Toto upozornění nemá mít za důsledek to, že sociální síť přestaneme používat, ale má pouze vybízet k zamyšlení o důsledcích našeho internetového chování (Král, 2015, s. 172).

6. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

6.1. Metodologie, charakteristika výzkumné metody

Metoda pro získání dat byla zvolena kvantitativní, technika dotazníkového šetření. Význam slova dotazník je spojen s dotazováním, s otázkami, položkami. Způsob písemného kladení otázek respondentům a jejich zpětná vazba v podobě písemných odpovědí. Jedná se o nejfrekventovanější metodu zjišťování údajů. Dotazník je určen k hromadnému získávání údajů o velkém počtu odpovídajících osob, lze z něj získat velké množství informací při malé investici času a je považován za ekonomický výzkumný nástroj (Gavora, 2010, s. 121).

Výhodou dotazníkového šetření je především nízká časová a finanční náročnost. Nevýhodou této formy je možnost vysokého zkreslení výsledků ze strany tázaných respondentů. V praktické části, byl tedy vytvořen dotazník obsahující 16 otázek. V dotazníku převažují především uzavřené otázky. Některé z otázek jsou doplněny volnou doplňující možností, tak aby přiblížily přesnější odpovědi respondentů.

6.2. Cíl výzkumu

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké je povědomí žáků vybraných středních škol o kyberšikaně, přičemž jsme současně zjišťovali, zda se kyberšikana vyskytuje častěji u dívek nebo u chlapců. K šetření byli zvoleni žáci vybraných středních škol v okresním městě Nový Jičín. Cílem dotazníku je sbírat data k naplnění cíle bakalářské práce. Tedy získat odpovědi, kde a jakým způsobem se žáci daných středních škol setkali s kyberšikanou.

Dotazníky byly rozdány studentům středních škol v Novém Jičíně. K realizaci výzkumného šetření jsme použili vlastní anonymní dotazník převážně s uzavřenými otázkami, kde jednotlivé položky byly koncipovány tak, abychom zjistili, zda se žáci v uvedených městech okresu Nový Jičín s

kyberšikanou setkali, ať už v pozici oběti nebo jen jako svědci. Rovněž jsme se snažili zjistit o jakou formu kyberšikany se jednalo nejčastěji. Význam dotazníkového šetření, které mezi žáky proběhlo, spatřujeme také v tom, že samotný předložený dotazník informoval jednotlivé respondenty o nebezpečích, která kyberšikana, sociální sítě a nevhodný pohyb v kyberprostoru představují. Při vytváření otázek pro žáky středních škol, jsem si zároveň stanovil 4 hypotézy:

1. Více než dvě třetiny respondentů, si pod pojmem kyberšikany představí: *„Zneužití a obtěžování určité osoby pomocí komunikačních technologií (internetu aj.)“*.
2. Více než tři pětiny respondentů nebylo šikanováno prostřednictvím kyberprostoru.
3. Pokud se někdo z blízkých od respondentů stane obětí kyberšikany, informuje o tom ve škole více než polovina respondentů.
4. Více než tři čtvrtiny respondentů bylo svědkem kyberšikany.

6.3. Zkoumané SŠ ve městě Nový Jičín

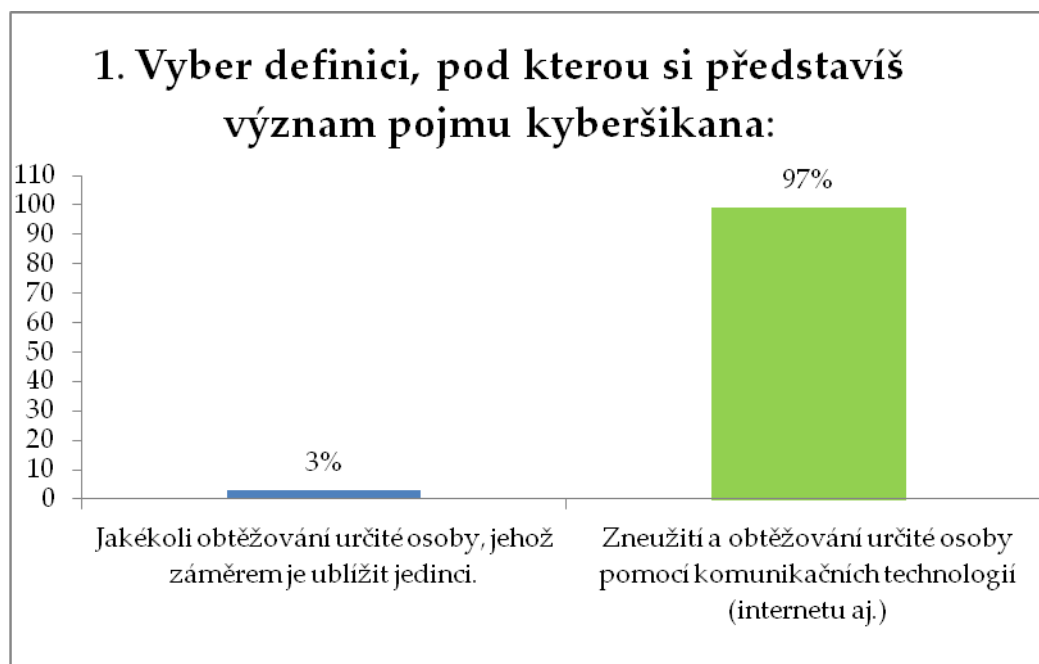
Město Nový Jičín je v současnosti hospodářským, průmyslovým, společenským a kulturním centrem regionu v jižní části kraje. Z průmyslových škol tu působí i pobočka ostravské Vysoké školy podnikání, 6 středních škol a odborné učiliště (David, 2009, s. 153). Vybranými zkoumanými středními školami jsou Gymnázium v Novém Jičíně, Zdravotnické lyceum a Střední odborná škola oboru veřejnoprávní činnosti. Každá tato škola má rozdílné zaměření.

6.4. Analýza a výsledky výzkumu

Výsledky a analýza souborů výzkumu je uvedena pomocí grafů a slovního komentáře, které čtenáři zpřehlední vyhodnocení odpovědí žáků třech středních škol ve městě Nový Jičín. U většiny otázek jsou procentuálně vyjádřeny koláčové grafy.

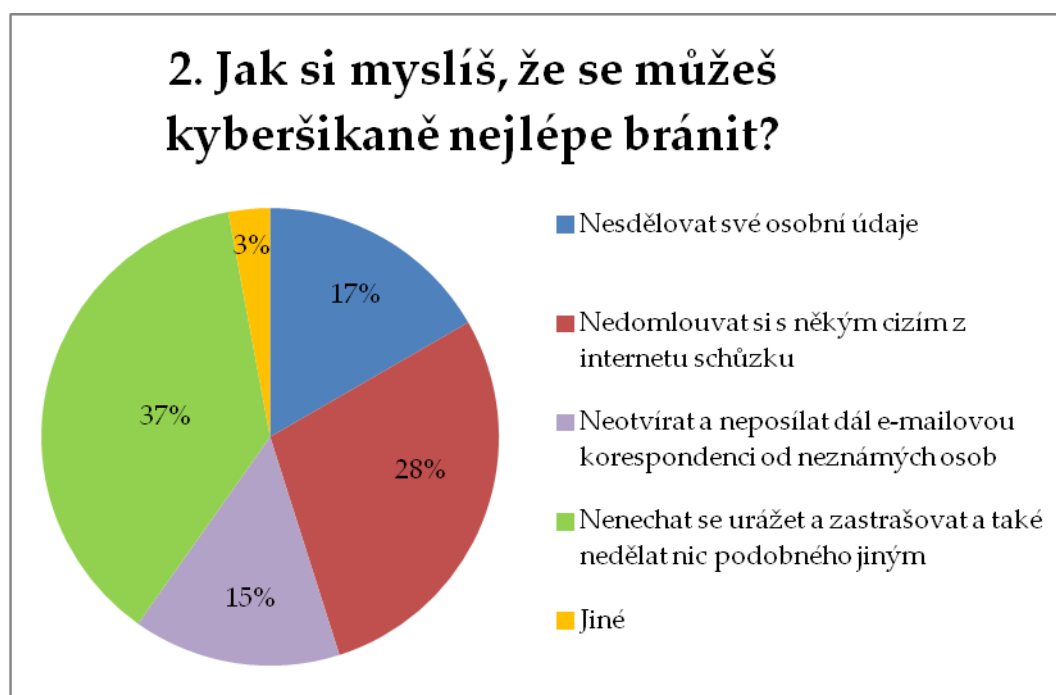
Dotazník vyplnilo celkem 102 žáků středních škol ve městě Nový Jičín, dívek a chlapců ve věku 15 až 19 let. Celkový počet je tedy 102 respondentů (100%). Dotazníky byly objektivně a zcela vyplněny.

Graf č. 1

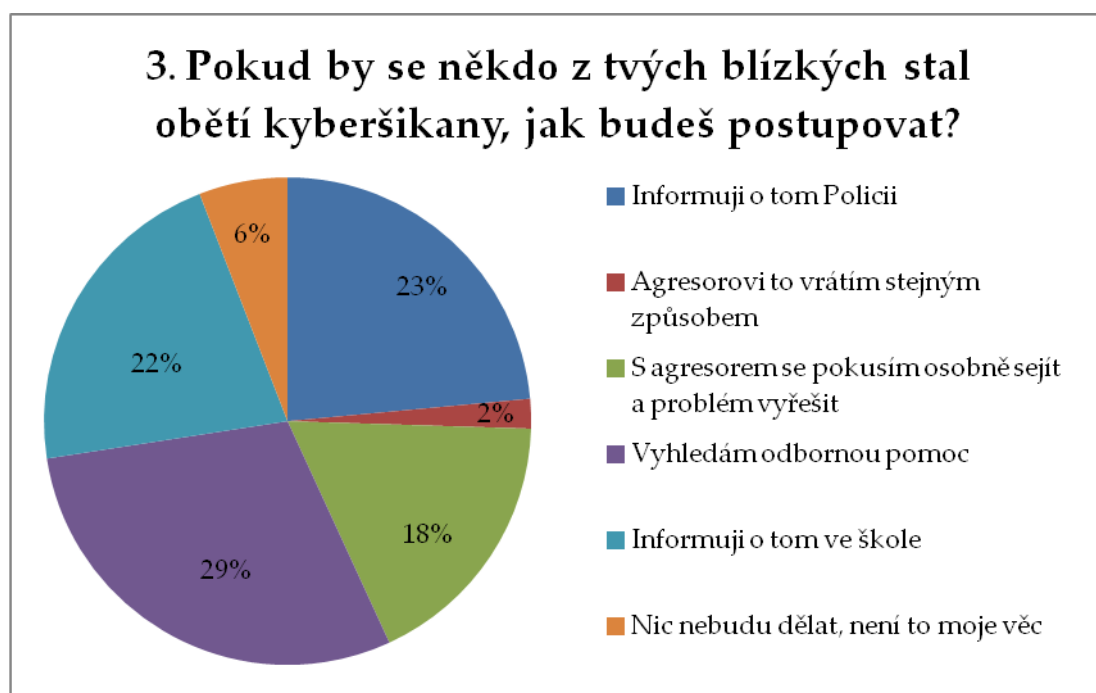
V otázce číslo jedna vybírali respondenti odpověď ze dvou možností. Zneužití a obtěžování určité osoby pomocí komunikačních technologií (internetu aj.), si význam pojmu kyberšikana představí 99 respondentů (97,6%). Jako jakékoli obtěžování určité osoby, jehož záměrem je ublížit jedinci, si význam pojmu kyberšikana představí zbylí 3 respondenti (2,94%).

Graf č. 2

U druhé otázky v dotazníku, měli respondenti na výběr z pěti odpovědí. Hned 38 (37%) respondentů se nenechá urážet a zastrašovat, a zároveň nebudou nic podobného dělat druhým. S někým cizím z internetu se nebude domlouvat schůzku 29 (28%) žáků. Dalších 17 (17%) respondentů nebude nikomu sdělovat své osobní údaje. Následujících 15 (15%) žáků nebude otevírat ani posílat dál e-maily od neznámých osob. Poslední 3 (3%) zvolilo jinou variantu, kterou měli možnost v této otevřené otázce popsat. Hned všichni tři žáci napsali, že se proti kyberšikaně budou bránit tak, že si nezaloží žádnou sociální síť.

Graf č. 3

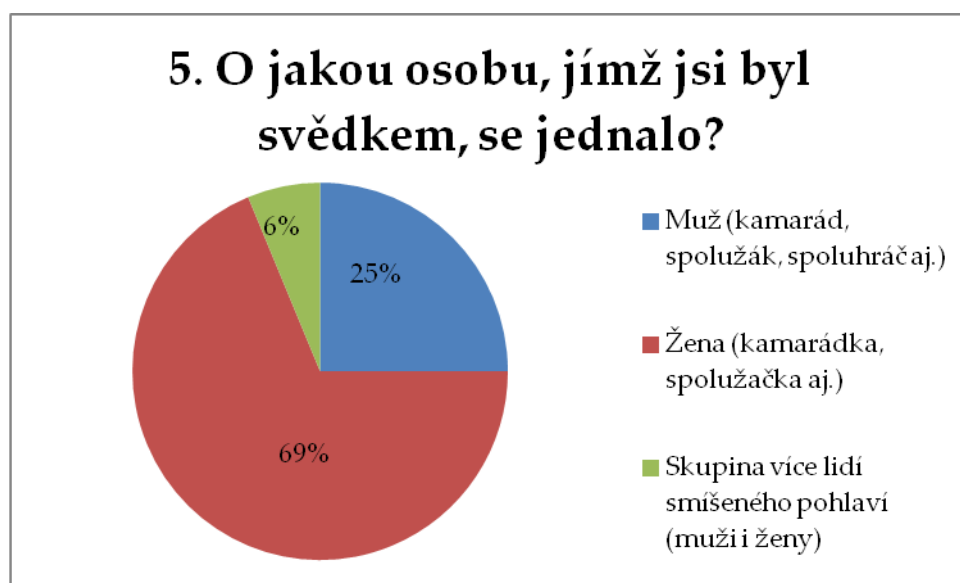
U třetí otázky respondenti měli možnost vybírat z 6 odpovědí. Otázka na postup žáků, když se někdo z blízkých stane obětí kyberšikany. Nejčastěji byla volena odpověď, vyhledání odborné pomoci, kterou zvolilo 30 žáků (29%). Druhou nejčastějšími odpovědi respondentů, bylo informování Policie 24 (23%). Třetí nejčastější odpovědi respondentů, bylo informování o kyberšikaně ve škole 22 (22%). S agresorem se pokusí osobně sejit a problém vyřešit hned 18 (18%) respondentů. Nic nebude dělat, protože je toho názoru, že to není jejich věc, odpovědělo 6 (6%) respondentů. Agresorovi to vrátí stejný způsobem zbývající dva respondenti (2%).

Graf č. 4

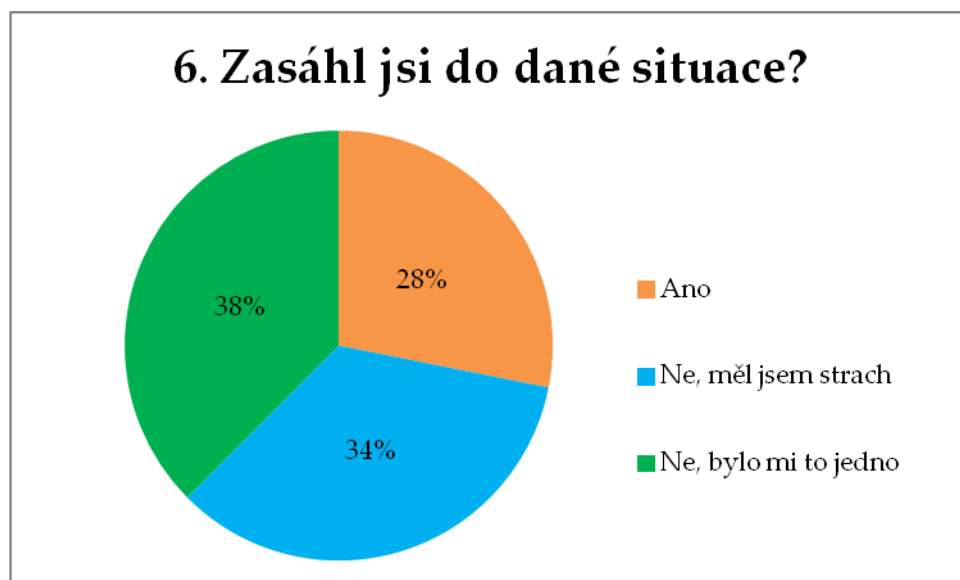
Čtvrtou otázkou bylo zjistit, zda respondenti byli svědky kyberšikany ve svém okolí. Na tuto otázku navazovaly následující čtyři otázky v dotazníkovém šetření. Pokud zde žáci odpověděli záporně, což učinilo 70 (69%), pokračovali až na devátou otázku. V otázkách 5 až 8 budeme tedy pracovat s celkovým počtem 32 (31%) respondentů, kteří na tuto otázku odpověděli kladně.

Graf č. 5

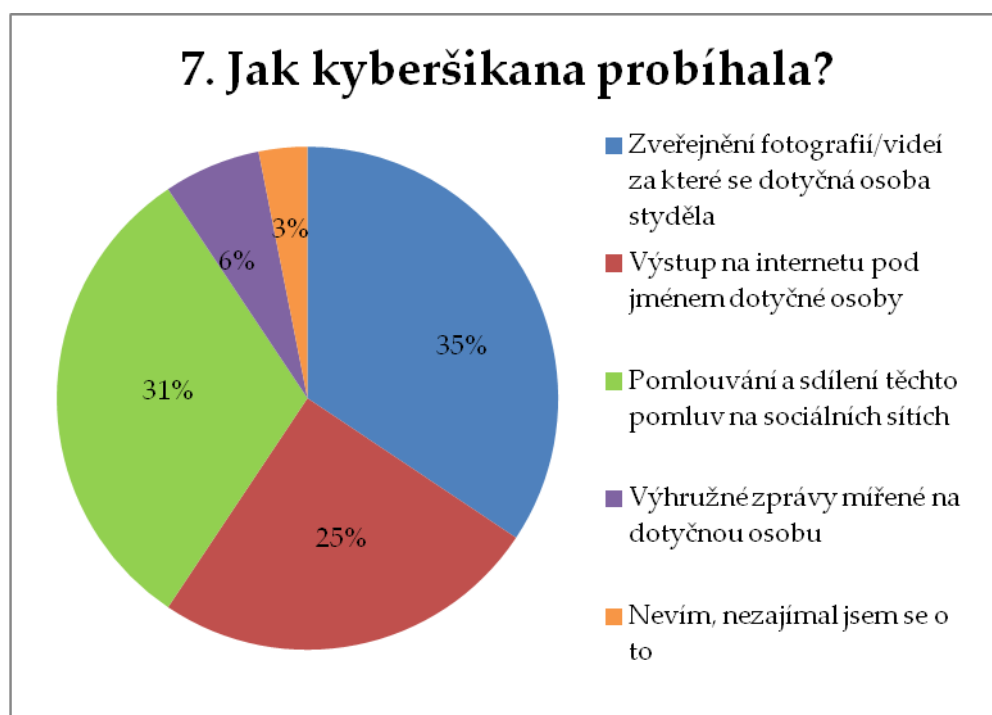
Na pátou otázku, jak jsem již uvedl výše, vycházíme z otázky číslo čtyři z celkově 32 respondentů. Dle výsledků se většinou jednalo o ženy, což odpovědělo hned 22 (69%) respondentů. O muže šlo u 8 (25%) případů. Skupinu více lidí, šlo pouze u 2 (6%) případů.

Graf č. 6

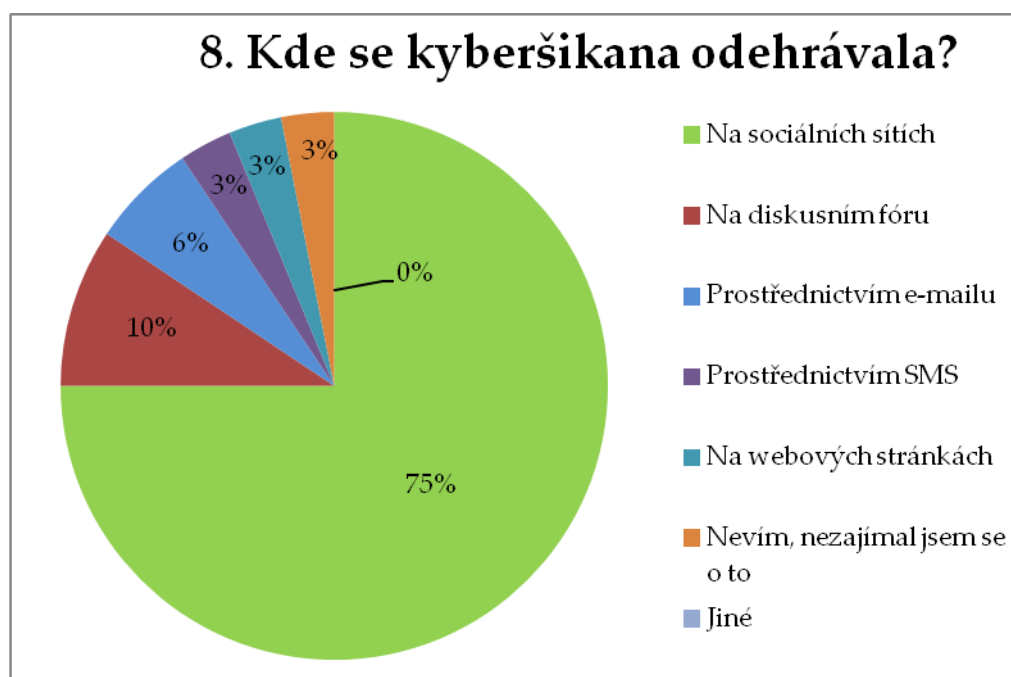
V šesté otázce, která je rovněž navazující na čtvrtou otázku, do dané situace zasáhlo pouze 9 (28%) respondentů. Do situace z důvodu strachu nezasáhlo 11 (34%) respondentů. Celá situace pak nezajímala 12 (38%) respondentů.

Graf č. 7

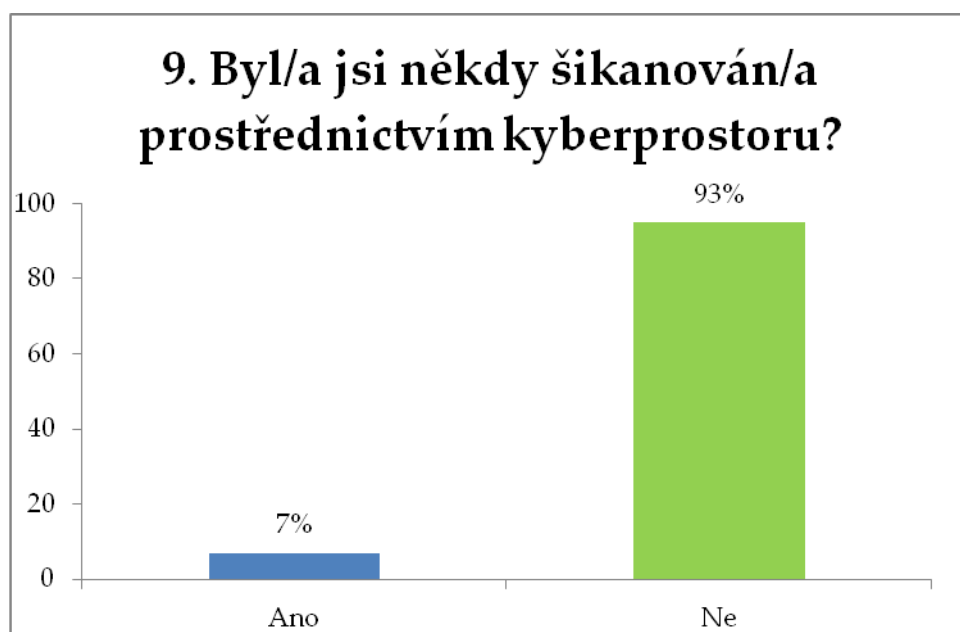
Předposlední z navazujících otázek se respondentů ptá, jak kyberšikana probíhala. Nejčastěji kyberšikana probíhala zveřejněním fotografií či videí, takto odpovědělo 11 (35%) respondentů. Možnost pomlouvání a sdílení těchto pomluv na sociálních sítích registruje 10 (31%) respondentů. Dalších 8 (25%) respondentů registrovalo výstup na internetu pod jménem dotyčné osoby. Výhružné zprávy mířené na dotyčnou osobu zvolili 2 (6%) žáci. Neví a nezajímá se o to pouze 1 (3%) odpovídající žák.

Graf č. 8

Poslední z navazujících otázek zjišťovala, kde se kyberšikana odehrávala. Celkově mohli respondenti volit ze sedmi odpovědí, z toho jedna byla otevřená. Otevřenou odpověď nezvolil žádný respondent (0%). Se shodnými 3% skončily hned tři možnosti. Na tyto možnosti odpověděl pokaždé jeden respondent. Že se kyberšikana odehrávala prostřednictvím e-mailu, zvolili 2 (6%) žáci. Na diskusním fóru zažili kyberšikanu 3 (10%), respondenti. Jednoznačně nejvíc odpovědí získaly sociální sítě, celkově tuto možnost zvolilo 24 (75%) respondentů.

Graf č. 9

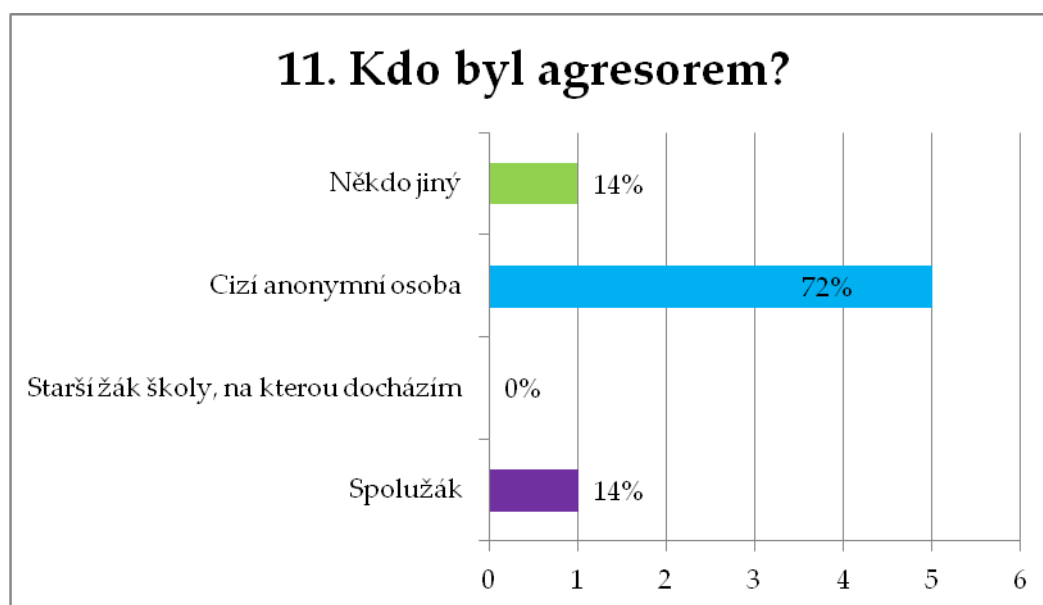
Na devátou otázku odpovídali opět všichni respondenti. Tedy celkově 102 žáků. Šikanováno v kyberprostoru nebylo hned 95 (93%) respondentů. Zbýlých 7 (7%) šikanováno bylo. Na tuto otázku navazovaly následující čtyři otázky v dotazníkovém šetření. Sedm respondentů, kteří odpověděli zde kladně, budou na následující čtveřici otázek odpovídat.

Graf č. 10

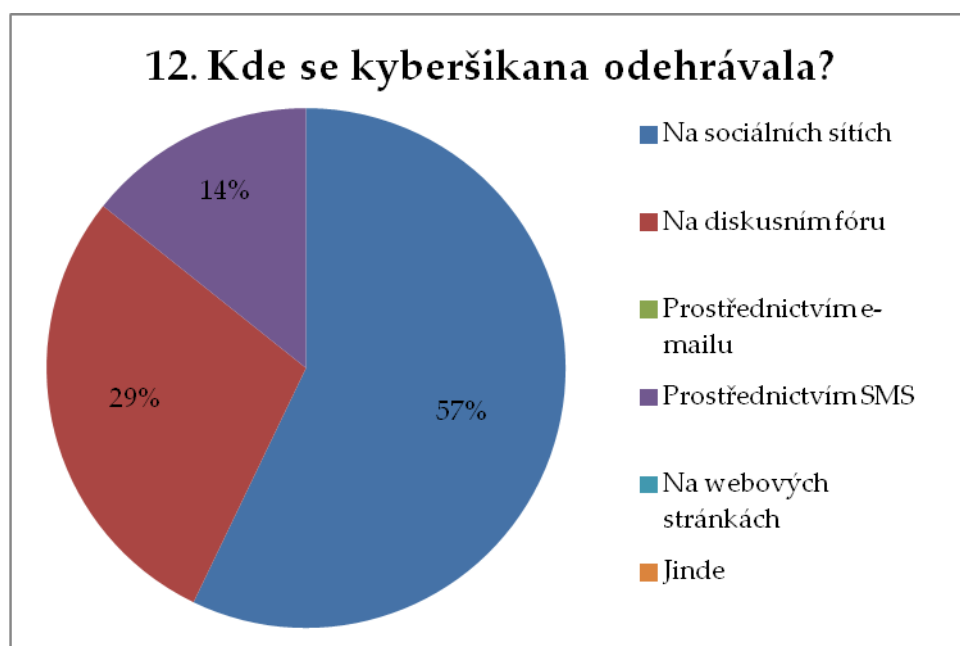
Dle otázky číslo devět, odpovídalo na tuto otázkou pouze sedm respondentů, kteří byli kyberšikanováni. Na výběr zde respondenti měli z 5 odpovědí, z toho jedna byla otevřená. Nejčastěji kyberšikana probíhala zveřejněním fotografií či videí a to hned u 3 (43%) respondentů. Pomlouváním a sdílení těchto pomluv na sociálních sítích se týkalo 2 (29%) respondentů. Výhružné zprávy a výstup na internetu pod jménem oběti, se týkalo shodně 14% respondentů. Jinou možnost nezvolil žádný z žáků (0%).

Graf č. 11

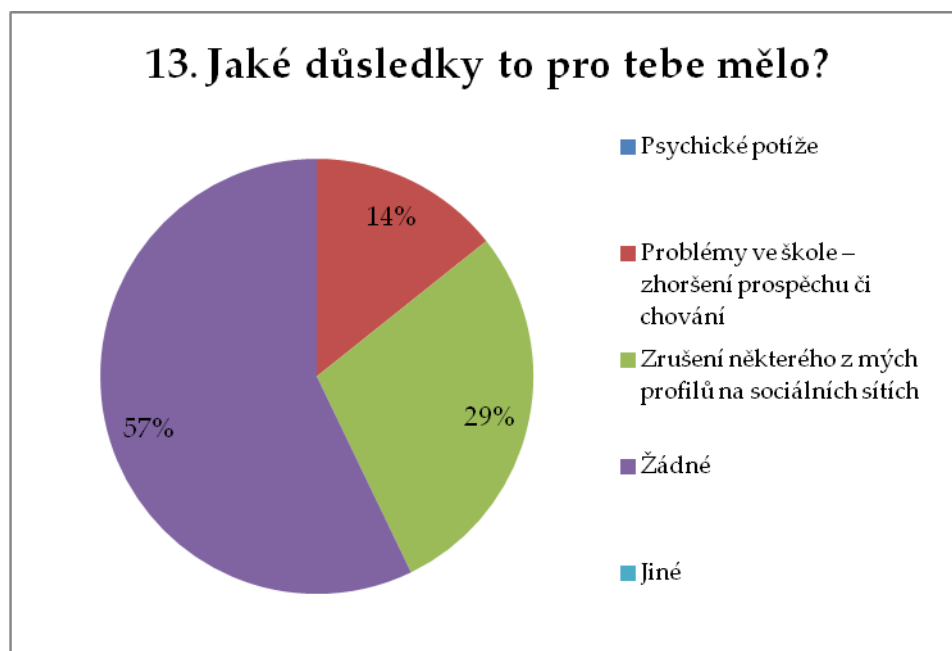
Jedenáctá otázka, měla za úkol u respondentů zjistit kdo byl agresorem. Nejvíce respondentů svého agresora neznali 5 (72%). Spolužák se objevil pouze u 1 (14%) respondenta, tak jako někdo úplně jiný. Možnost staršího žáka školy, na kterou oběť dochází, nezvolil ani jeden respondent.

Graf č. 12

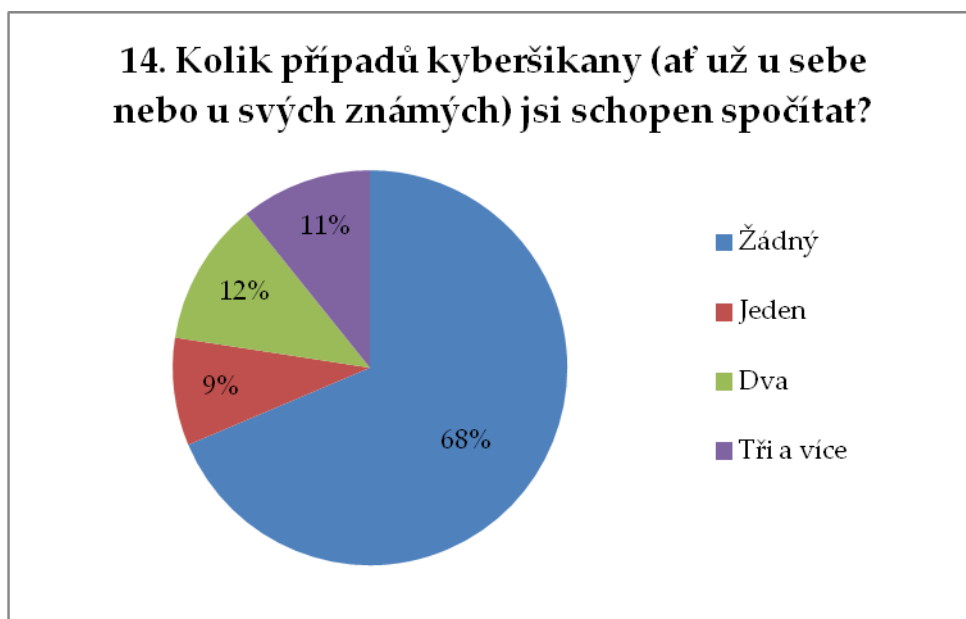
Další z navazujících otázek, otázka číslo dvanáct ve které došlo ke zjištění, kde se kyberšikana odehrávala. Nejčastěji a to u 4 (57%) respondentů se kyberšikana odehrávala na sociálních sítích. U celkově 2 (29%) respondentů se kyberšikana odehrávala na diskusním fóru. Prostřednictvím SMS pak šlo o jedince (14%). Další z vybraných možností nezvolil žádný respondent (0%).

Graf č. 13

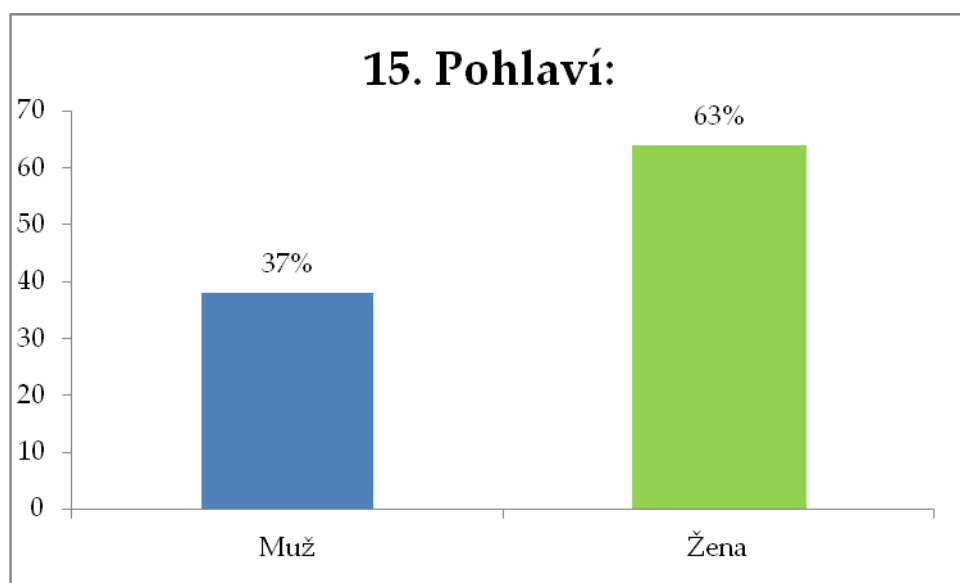
Poslední z navazujících otázek zjišťuje, jaké důsledky to pro oběť mělo. Většinou to nezanechalo žádné důsledky a to hned u 4 (57%) respondentů. Dva respondenti byli nuceni si zrušit profil na sociální síti (29%). Problémy ve škole měl jeden (14%) respondent. Zbylé varianty u respondentů nenastaly.

Graf č. 14

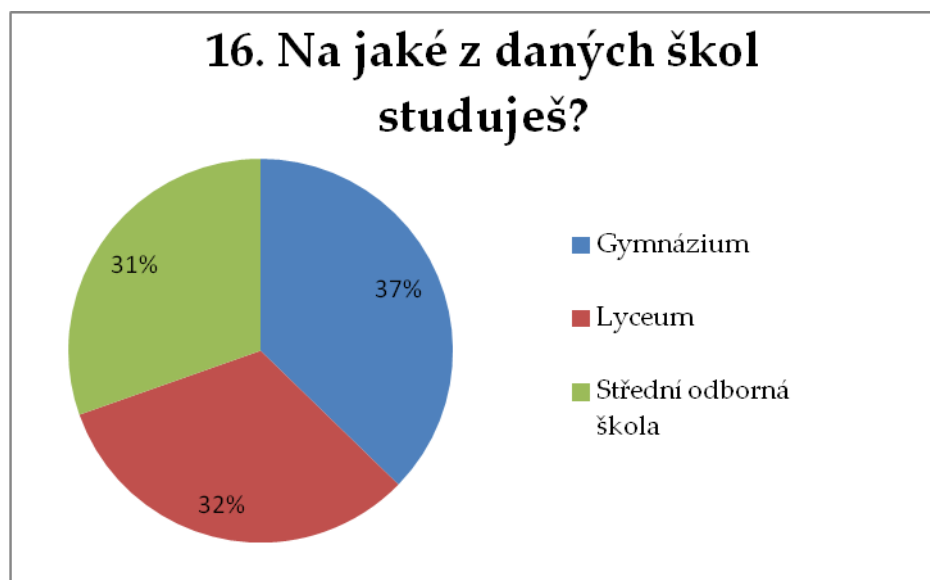
Čtrnáctou otázku zodpovědělo již všech 102 respondentů. Žádný případ kyberšikany nezažila většina, celkově 70 (68%) respondentů. O dvou případech ví 12 (12%) respondentů. O třech a více případech ví 11 (11%) respondentů. A pouze o jednom případě ví 9 (9%) respondentů.

Graf č. 15

Předposlední otázka byla směřována na osobní údaj respondenta. Předposlední graf zobrazuje, kolik procent dotazníku vyplnilo mužů a kolik žen. Z celkového počtu 102 respondentů byla většina žen, celkově 64 (63%). Mužů, kteří vyplnili dotazník, bylo pouze 38 (37%).

Graf č. 16

Poslední graf číslo šestnáct zobrazuje, kolik procent žáků z vybraných středních škol v Novém Jičíně, dotazník vyplnilo. Žáků z daných škol bylo v konečné fázi vyrovnaně. Nejvíce respondentů se našlo na Gymnázium,

celkově 38 (37%). Na Lyceum dotazník vyplnilo 33 (32%) respondentů. Na Střední odborné škole dotazník vyplnilo 31 (31%) respondentů.

6.5. Závěr výzkumného řešení

Celkově 102 respondentů, ze tří vybraných středních škol ve městě Nový Jičín, odpovídalo na celkem 16 otázek v dotazníku. Dotazník byl vyhodnocen pomocí grafů na stranách 33 až 45. Na základě vyhodnocení dotazníku, můžeme nyní odpovědět na výzkumnou otázku, která byla položena v úvodu a cíli bakalářské práce a dále se blíže podíváme na mnou předem stanovené hypotézy.

Vyhodnocení výzkumné otázky: V jaké míře se na zkoumaných středních školách kyberšikana vyskytuje?

Odpověď na tuto otázku bylo potřeba vyhodnotit z vícero zodpovězených otázek z dotazníku. Klíčové jsou pro nás grafy č. 4 a 9. Podle grafu č. 4 bylo svědkem kyberšikany celkově 32 respondentů, šikanováno pak bylo dle grafu č. 9 pouze 7 respondentů. Všechny 7 respondentů, kteří byli obětí kyberšikany, byli zároveň svědky kyberšikany. Pracujeme tedy s celkovým počtem 32 (31%) respondentů, kteří se stali svědky kyberšikany.

Zda se kyberšikana vyskytuje více u chlapců či dívek, nám zobrazuje graf č. 5. Celkově 22 (69%) respondentů bylo svědky kyberšikany u žen. Dalších 8 (25%) respondentů bylo svědky kyberšikany u mužů a zbývajících 2 (6%) respondenti byli svědky kyberšikany u mužů i žen. Kyberšikana se tedy jednoznačně vyskytuje častěji u dívek.

Zjišťování povědomí o kyberšikaně nám zobrazuje hned úvodní graf č. 1. Ve kterém 99 (97%) respondentů ví co kyberšikana znamená. Pouze 3 (3%) respondenti odpověděli špatně.

Dalšími zajímavými zjištěními z dotazníkového šetření, mimo výzkumnou otázku, jsou výsledky zobrazené u grafu č. 2. Celkem 38 (37%) respondentů je přesvědčeno o tom, že nejlepším způsobem obrany proti kyberšikaně, je nenechat se zastrašovat a urážet a zároveň nedělat totéž druhým. Dalších 29 (28%) respondentů si myslí, že se nejlépe mohou bránit tím, když si přes internet nebudou domlouvat s nikým cizím schůzku. Sdělovat své osobní údaje nebude 17 (17%) respondentů. Otvírat a posílat e-mailovou korespondenci od neznámých osob pak nebude 15 (15%) korespondentů. Tady je zajímavé, že všech 15 (15%) korespondentů, kterých takto odpovědělo, byly všechno ženy.

Nyní si zrekapitulujeme předem stanovené hypotézy:

1. Více než dvě třetiny respondentů, si pod pojmem kyberšikany představí: *„Zneužití a obtěžování určité osoby pomocí komunikačních technologií (internetu aj.)“*.

Z analýzy šetření (dle grafu č. 1) vyplývá, že první hypotéza byla dle výsledků v dotazníku potvrzena.

2. Více než tři pětiny respondentů nebylo šikanováno prostřednictvím kyberprostoru.

Z analýzy šetření vyplývá, že druhá hypotéza byla dle výsledků v dotazníku potvrzena. Tuto hypotézu potvrzuje graf č. 9. Celkově 95 (93%) respondentů nebylo prostřednictvím kyberprostoru šikanováno.

3. Pokud se někdo z blízkých od respondentů stane obětí kyberšikany, informuje o tom ve škole více než polovina respondentů.

Z analýzy šetření vyplývá, že třetí hypotéza byla dle výsledků v dotazníku vyvrácena. Tuto hypotézu vyvrací graf č. 3. Celkově 22

(22%) respondentů, zvolilo možnost informování o kyberšikaně ve škole.

4. Více než tři čtvrtiny respondentů bylo svědkem kyberšikany.

Z analýzy šetření vyplývá, že čtvrtá hypotéza byla dle výsledků v dotazníku vyvrácena. Tuto hypotézu vyvrací graf č. 4. Celkově 32 (31%) respondentů bylo svědkem kyberšikany.

Na základě výsledků dotazníků stanovím za pomoci příručky o prevenci kyberšikany, doporučení pro bezpečné chování na internetu.

Podle Kavalíra (2010, s. 42-43), je v prostředí internetu důležité:

- dobře si rozmyslet co a komu posíláme
- udržovat hesla v tajnosti, nesdělovat je ani svému kamarádovi
- přes internet nikomu nesdělovat své osobní údaje, adresu ani telefon
- nikomu neposílat svou fotografii a už vůbec ne s intimním obsahem
- nedomlouvat si po internetu schůzku, aniž byste o tom někomu řekli

Podle výsledku v dotazníku, nám graf č. 8 zobrazuje, že se kyberšikana odehrávala u 24 (75%) respondentů na sociálních sítích. Podle grafu č. 7, šlo z velké části o kyberšikanu formou sextingu (zveřejnění fotografií či videí). Tuto možnost v dotazníkovém šetření zvolilo hned 11 (35%) respondentů. U 10 (31%) respondentů se jednalo o formu denigration (pomlouvání). Poslední nejčastěji zvolenou odpovědí byla forma impersonation (výstup na internetu pod cizím jménem), tuto variantu zvolilo 8 (25%) respondentů. Dle těchto údajů registrujeme, že sociální sítě mají v dnešním světě obrovskou sílu, která se projevuje i do kyberšikany. Hlavně z důvodu velké síly sociálních sítích v dnešní době, je potřeba dodržovat výše uvedené pravidla, abychom všichni kyberšikaně předešli.

ZÁVĚR

V průběhu psaní této bakalářské práce a při čerpání z uvedených zdrojů, které jsou v seznamu použité literatury, mě každá kniha obohatila o několik přínosných informací. Z výsledků šetření jsem byl na konci celkově překvapen. V mých předem stanovených hypotézách, jsem předvídal poměrně větší výskyt kyberšikany na zkoumaných středních školách. Spousta teorií a knih vypovídá o faktu, že závažnost problému nejen kyberšikany, ale i šikany samotné, si veřejnost velmi dobře uvědomuje. I přes uvědomění výskytu kyberšikany, mi ale celkově k tomuto druhu šikany chybí respekt, který by si zasloužila. Několik případů, které skončily tragicky úmrtím oběti, nic nezměnily. Komunikační technologie a s nimi spojené sociální sítě, doslova hýbou světem, protože v nich svět vidí budoucnost. Na reálný život by však nikdo z nás neměl nikdy zanevřít. Virtuální svět totiž začíná mnoho lidí pohlcovat, že jsou kolikrát schopni zapomenout na svět reálný.

V této bakalářské práci bylo dosaženo všech předem stanovených cílů. Podrobněji popsané cíle či odpověď na výzkumnou otázku, jste měli možnost přečíst v poslední kapitole v závěru z výzkumného šetření. Věřím, že můj strávený čas především u praktické části bakalářské práce může pomoci zkoumaným školám. Řešením může být například více přednášek o kyberšikaně a celkově o virtuálním světě jako takovém. Největší úspěch by pro mě osobně byl, když učitelé využijí výsledky z dotazníků ve svých školách tak, aby i to minimum obětí šikany ještě více minimalizovali.

Závěrem bych snad jen dodal, že po přečtení této práce musí být všem jasné, že pokud se nechcete zcela vzdát komunikačních technologií, tak ochrana před kyberšikanou neexistuje.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Černá, A., Dědková, L., Macháčková, H., Ševčíková, A., & Šmahel, D. (2013). *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada.

David, P., & Soukup, V. (2009). *Velká turistická encyklopedie*. Praha: Knižní klub.

Dočekal, D., & Eckertová, L. (2013). *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press.

Elliott, M. (2000). *Jak ochránit své dítě* (3. vyd.). Praha: Portál.

Field, E. M. (2009). *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Praha: Ikar.

Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu* (2. vyd.). Brno: Paido.

Hollá, K. (2013). *Kyberšikana*. Bratislava: Iris.

Hollá, K. (2016). *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: Iris.

Hulanová, L. (2012). *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton.

Kavalír, A. ed. (2009). *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*. Plzeň: Člověk v tísni o. p. s.

Kelnarová, J. & Matějková, E. (2010). *Psychologie* (1. vyd.). Praha: Grada.

Kolář, M. (2011). *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál.

Kowalski, R. M., Agatston, P. W. & Limber, S. P. (2008). *Cyber bullying: bullying in the digital age* (1st. ed.). Malden, MA: Blackwell Publishing.

Kožíšek, M. & Písecký, V. (2016). *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada.

Král, M. (2015). *Bezpečný internet: chraňte sebe i svůj počítač*. Praha: Grada.

Lovasová, L. (2006). *Šikana*. Praha: Vzdělávací Institut ochrany dětí.

Martínek, Z. (2015). *Agresivita a kriminalita školní mládeže* (2. vyd.). Praha: Grada.

Rogers, V. (2011). *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál.

Říčan, P. & Janošová, P. (2010). *Jak na šikanu*. Praha: Grada.

Ševčíková, A. a kol. (2014). *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada.

Vágnerová, K. a kol. (2011). *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče* (2. vyd.). Praha: Portál.

Vašutová, M. a kol. (2010). *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě.

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA Č. 1. – VÝZKUMNÝ DOTAZNÍK

Milí žáci,

jsem studentem třetího ročníku oboru Andragogiky v profilaci na personální management na Filozofické fakultě, Univerzity Palackého v Olomouci. Tématem mé diplomové práce je „Kybershikana“. Dovoluji si Vás oslovit a požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Dotazník je anonymní, proto neuvádějte prosím svůj podpis. Vždy označte pouze jednu odpověď. Zároveň bych Vás chtěl poprosit o co největší upřímnost při jeho vyplňování. Dotazník bude sloužit výhradně pro zpracování praktické části mé bakalářské práce.

Děkuji za Vaši ochotu a čas strávený při vyplňování.

S pozdravem, Petr Burýšek

1. Vyber definici, pod kterou si představíš význam pojmu kybershikana:

- ☐ Jakékoli obtěžování určité osoby, jehož záměrem je ublížit jedinci.
- ☐ Zneužití a obtěžování určité osoby pomocí komunikačních technologií (internetu aj.)

2. Jak si myslíš, že se můžeš kybershikaně nejlépe bránit?

- ☐ Nesdělovat své osobní údaje
- ☐ Nedomlouvat si s někým cizím z internetu schůzku
- ☐ Neotvírat a neposílat dál e-mailovou korespondenci od neznámých osob
- ☐ Nenechat se urážet a zastrašovat a také nedělat nic podobného jiným
- ☐ Jinak, doplň:

3. Pokud by se někdo z tvých blízkých stal obětí kybershikany, jak budeš postupovat?

- ☐ Informuji o tom Policii
- ☐ Agresorovi to vrátím stejným způsobem
- ☐ S agresorem se pokusím osobně sejít a problém vyřešit
- ☐ Vyhledám odbornou pomoc
- ☐ Informuji o tom ve škole
- ☐ Nic nebudu dělat, není to moje věc

4. Byl/a jsi svědkem kyberšikany na osobě ve Tvém okolí?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

Pokud jsi odpověděl/a NE, pokračujte otázkou číslo 9.

5. O jakou osobu, jímž jsi byl svědkem, se jednalo?

- ☐ Muž (kamarád, spolužák, spoluhráč aj.)
- ☐ Žena (kamarádka, spolužačka aj.)
- ☐ Skupina více lidí smíšeného pohlaví (muži i ženy)

6. Zasáhl jsi do dané situace?

- ☐ Ano
- ☐ Ne, měl jsem strach
- ☐ Ne, bylo mi to jedno

7. Jak kyberšikana probíhala?

- ☐ Zveřejnění fotografií/videí za které se dotyčná osoba styděla
- ☐ Výstup na internetu pod jménem dotyčné osoby
- ☐ Pomlouvání a sdílení těchto pomluv na sociálních sítích
- ☐ Výhružné zprávy mířené na dotyčnou osobu
- ☐ Nevím, nezajímal jsem se o to

8. Kde se kyberšikana odehrávala?

- ☐ Na sociálních sítích
- ☐ Na diskusním fóru
- ☐ Prostřednictvím e-mailu
- ☐ Prostřednictvím SMS
- ☐ Na webových stránkách
- ☐ Nevím, nezajímal jsem se o to
- ☐ Jinde, doplň:

9. Byl jsi někdy šikanován prostřednictvím kyberprostoru?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

Pokud jsi odpověděl/a NE, pokračujte otázkou číslo 14.

10. Jak kyberšikana probíhala?

- ☐ Zveřejnění fotografií/videí za které jsem se styděl
- ☐ Výstup na internetu pod mým jménem

- ☐ Pomlouvání a sdílení těchto pomluv na sociálních sítích
- ☐ Výhružné zprávy mířené na mou osobu
- Jiné, doplň:

11. Kdo byl agresorem?

- ☐ Spolužák
- ☐ Starší žák školy, na kterou docházím
- ☐ Cizí anonymní osoba
- ☐ Někdo jiný

12. Kde se kyberšikana odehrávala?

- ☐ Na sociálních sítích
- ☐ Na diskusním fóru
- ☐ Prostřednictvím e-mailu
- ☐ Prostřednictvím SMS
- ☐ Na webových stránkách
- ☐ Jinde, doplň:

13. Jaké důsledky to pro tebe mělo?

- ☐ Psychické potíže
- ☐ Problémy ve škole – zhoršení prospěchu či chování
- ☐ Zrušení některého z mých profilů na sociálních sítích
- ☐ Žádné
- ☐ Jiné, doplň:

14. Kolik případů kyberšikany (ať už u sebe nebo svých blízkých) jsi schopen/a spočítat?

- ☐ Žádný
- ☐ Jeden
- ☐ Dva
- ☐ Tři a více

15. Pohlaví:

- ☐ Muž
- ☐ Žena

16. Na jaké z daných škol studuješ?

- ☐ Gymnázium
- ☐ Lyceum
- ☐ Střední odborná škola